

Nr 193.

Av herr **Lindström**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med anhållan om riksdagens yttrande rörande vissa av den internationella arbetsorganisationens konferens år 1930 fattade beslut.

I Kungl. Maj:ts proposition nr 32 anhålles om riksdagens yttrande angående vissa av den internationella arbetsorganisationens konferens år 1930 fattade beslut. Dessa beslut röra konvention angående tvångs- eller obligatoriskt arbete, rekommendation angående indirekt arbetstvång, rekommendation angående reglering av tvångs- eller obligatoriskt arbete, konvention angående reglering av arbetstiden för affärs- och kontorsanställda, samt rekommendationer angående reglering av arbetstiden i hotell, restauranger och liknande företag, angående reglering av arbetstiden vid teatrar och andra förlustelseställen och angående reglering av arbetstiden i företag för behandling eller vård av sjuka, svaga, nödlidande eller sinnessjuka.

Statsrådet och chefen för socialdepartementet förordar i nämnda proposition, att konventionen angående tvångs- eller obligatoriskt arbete bör ratificeras av Sverige. Med avseende på rekommendationerna angående indirekt arbetstvång samt angående reglering av tvångs- eller obligatoriskt arbete hyser statsrådet, som rimligt är, den uppfattningen, att desamma för Sveriges vidkommande fullständigt sakna betydelse och följaktligen icke böra föranleda någon åtgärd från svensk sida. Beträffande konventionen angående reglering av arbetstiden för affärs- och kontorsanställda anser statsrådet, att en ratifikation »för Sveriges vidkommande icke gärna för närvarande bör äga rum», men att konventionsförslaget och de till detsamma anslutna rekommendationerna — angående reglering av arbetstiden i hotell, restauranger och liknande företag, angående reglering av arbetstiden vid teatrar och andra förlustelseställen, samt angående reglering av arbetstiden i företag för behandling eller vård av sjuka, svaga, nödlidande eller sinnessjuka — »böra utgöra en ytterligare anledning att påskynda och komplettera de utredningar, som redan verkställts eller pågå beträffande arbetstiden för sådana personalkategorier, som innefattas under konventionsförslaget eller rekommendationerna». Sedan nödiga utredningar föreligga, anser statsrådet, att »frågan om arbetstidsreglering på hithörande områden bör upptagas till förnyat övervägande». Och därvid bör, säger statsrådet ytterligare, »i den mån lagstiftning finnes lämplig och nödig de i konventionsförslaget fastslagna principerna följas, så långt sådant utan olägenhet låter sig göra».

Statsrådet är sålunda icke på någon punkt fullständigt negativ. Men hans utfästelser rörande en reglering av arbetstiden på nyss berörda områden äro

Bihang till riksdagens protokoll 1931. 3 saml. 49 häft. (Nr 193—194.) 255 31 1

så pass svävande, att några garantier för att åtgärder, som med hänsyn till vederbörande personalgruppers läge måste anses högeligen önskvärda och nödvändiga, skola inom rimlig tid vidtagas, icke kunna anses vara för handen.

Vid en genomläsning av förevarande kungl. proposition får man en ganska stark känsla av, att i densamma saknas klarhet om ock känsla för ändamålet med den till internationella arbetsorganisationens verksamhet knutna internationella socialpolitiken. Glimtvis hävdar statsrådet förvisso en uppfattning, som varslar om en viss principiell förståelse av detta ändamål. Sålunda säger den för propositionen närmast ansvarige regeringsmedlemmen på tal om konventionen angående tvångs- eller obligatoriskt arbete, att trots att konventionen saknar praktisk betydelse för vårt lands vidkommande, så är det »önskvärt och lämpligt, att även i sådana fall som det förevarande ratifikation kommer till stånd såsom ett uttryck för landets principiella inställning till själva rättsfrågan». Och i fråga om konventionen angående reglering av affärs- och kontorsanställdas arbetstid gör statsrådet åtminstone det medgivandet, att man måste »i princip ansluta sig till den uppfattningen, att reglering av arbetstiden för ifrågavarande personalgrupper bör ske». Men en ratifikation av sistnämnda konvention för Sveriges vidkommande bör dock »för närvarande icke äga rum». Sålunda erkännes principen i båda fallen; den överföres till praktiken i det fall, som saknar praktisk betydelse för landet, men den förblir endast och allenast en princip, då det gäller en fråga, som i hög grad har praktisk betydelse för att höja omfattande medborgargrupper sociala läge. Hur berömvärd än statsrådets ansats till att uppnå en principiell klarhet är, kan icke betraktaren komma ifrån, att de höga principerna skulle vara mera värdefulla, ifall desamma i de avseenden, då de kunna ha verklig och påtaglig betydelse, tillämpades i det levande livet.

Det torde i detta sammanhang icke vara alldeles ändamålslost att erinra om innebörden i den internationella socialpolitik, varom här är fråga. Man kan med en viss styrka göra detta i anknytning just till statsrådets uttalande i fråga om önskvärdheten och lämpligheten av Sveriges ratifikation av den för vårt vidkommande praktiskt betydelselösa konventionen angående tvångs- eller obligatoriskt arbete. Det synes som om statsrådet härvidlag skulle vilja ansluta sig till den ståndpunkten, att Sverige icke bör underlåta att medarbeta i en internationell strävan, som går ut på att skapa en mellanfolklig garanti för, att arbete under mänskligt ovärdiga förhållanden icke måtte ifrågakomma. I den mån dylika strävanden vinna framgång, kan man också tänka sig, att det skapas större likformighet i fråga om arbetarklassens sociala och ekonomiska ställning i skilda länder. Detta är särskilt betydelsefullt i våra dagar, då man faktiskt på många områden kan konstatera, att »sweated labour», underbetald och under ovärdiga förhållanden existerande arbetskraft, är en källa till en besvärande och osund konkurrens med länder, som över huvud taget men särskilt med hänsyn till de kroppsarbetande folkgruppernas läge stå på en högre social och ekonomisk ståndpunkt. En dylik ogynnsam och i många avseenden förnedrande konkurrens kan icke skaffas ur världen utan att en någorlunda jämbördig social och ekonomisk standard för världens arbetarklass

skapas. Världsmarknadens förhållanden kunna icke lyftas upp ur sitt nuvarande kaos och betryckta läge utan att en dylik minimigaranti uppnås. Det kommer också att vila ett ständigt ekonomiskt hot över de socialpolitiskt framskridna ländernas huvuden, så länge icke denna garanti existerar. En någorlunda trygghet för ett enskilt lands socialpolitiska bemödanden kan icke anses vara tillfinnandes, förrän en högre grad av internationell likformighet på dessa områden vunnits.

Utan varje tvekan torde det kunna sägas, att den internationella arbetsorganisationen tillsvidare har sin förnämsta uppgift just med avseende på detta. Och det kan vidare med full visshet fastslås, att så länge de enskilda staterna tveka att ratificera, vad man skulle kunna kalla de internationella standardkonventionerna, så kan denna uppgift icke fyllas. Under sådaan förhållanden kan det icke anses varken värdigt eller praktiskt, att staterna huvudsakligen inrikta sig på att vänta på varandra. I detta fall, då det gäller frågor, som i sista hand uteslutande kunna ordnas av varje enskild stats regeringar eller lagstiftande församlingar, skulle varje framsteg vara uteslutet, om de olika staterna under passiv väntan valde positionen att lurpassa på varandras åtgärder och att förvandla varje tvekan på den andra sidan gränsen till ett non possumus för eget vidkommande. Det förefaller därför, som om det skulle ingå i Sveriges förpliktelse såsom medlem av Nationernas förbund och såsom en i den internationella arbetsorganisationens strävan deltagande stat samt dessutom i egenskap av en stat, som vill hålla sig i främsta ledet med avseende på socialpolitiska framsteg, att i högsta möjliga mån genom egna faktiska åtgärder bidra till en verklig internationalisering av internationella arbetsorganisationens socialpolitiska minimilagstiftning.

Den fråga, som i detta sammanhang har det största direkta intresset för vårt lands vidkommande, rör konventionen angående *reglering av arbetstiden för affärs- och kontorsanställda*. Det är alltså en arbetstidsfråga. Det förtjänar då erinras om, att på ingen punkt är fredsfördragets 427:de artikel, som rör den internationella, i anslutning till Nationernas förbund drivna socialpolitiken, mera kategoriskt avfattad. I artikeln säges bland annat, att av en särskild och trängande vikt är »antagandet av åttatimmarsdagen eller fyrtioåttatimmarsveckan såsom ett mål att uppnå överallt, där det ännu icke förverkligats». Vid detta löfte till arbetarklassen är även Sverige genom sin anslutning till Nationernas förbund och arbetsorganisationen åtminstone moraliskt bundet. Enligt detsamma skall icke något undantag göras för de affärs- och kontorsanställda. Utan att riskera att gå för långt, kan man sålunda säga, att Sverige har ett tillfälle att visa, att det anser sig bundet av de högtidliga löfterna genom att ratificera 1930 års konventionsförslag angående reglering av arbetstiden för nyss nämnda arbetargrupper.

I fråga om detta konventionsförslag torde även böra anmärkas, att svenska regeringsdelegationen vid arbetskonferensen sistförflutna sommar icke blott röstade för förslaget utan därjämte synnerligen aktivt deltog i dess utformande och sålunda ingav konferensen en ganska bestämd uppfattning av, att konventionen skulle komma att av Sverige ratificeras.

Under behandlingen i Genève framfördes från olika håll — förnämligast av talesmän för arbetsgivargruppen — samma principiellt avvisande ståndpunkt, som kommit till synes i vissa av de i propositionen återopade yttrandena från myndigheter och korporationer. Något sådant principiellt mostånd framfördes icke från svenska regeringen, som tvärtom genom sina ombud stödde konventionsförslaget. Därigenom markerades, att svenska regeringen icke delade den av en tidigare regering i ett svar på arbetsbyråns frågeformulär den 23 december 1929 uttalade uppfattningen, att denna fråga överhuvud taget icke borde upptagas till internationell reglering.

I principdebatten den 27 juni 1930 uttalade en medlem av den svenska regeringsdelegationen bland annat följande:

»Svenska regeringen har vid olika tillfällen uttryckt ett tvivel om, huruvida tiden ännu är mogen för en internationell reglering av denna fråga. Med undantag för butiksbiträdena har bland de anställda själva i mitt land försports mycket litet intresse för en konvention av detta slag. Svenska regeringen skulle därför mycket hellre sett att en rekommendation kommit till, genom vilken det varit större möjligheter att taga hänsyn till den heterogena karaktären hos de arbetargrupper, som tillhöra de anställda. De flesta länder synas emellertid vara färdiga att acceptera en konvention, och som Sverige icke i princip är motståndare till någon lagstiftning av detta slag, har det deltagit i utarbetandet av den konvention, som vi nu ha framför oss.

Vi ha sökt uppnå, att konventionen erhållit en mindre vid uppfattning och att klarare gränslinjer uppdragits mellan de olika slagen av anställda, emedan vi känt att en alltför vid omfattning skulle göra hela denna sak svår eller omöjlig att genomföra. Jag vill icke säga, att vi haft synnerligen stor framgång i denna vår strävan. Svenska regeringen anser det därför nödvändigt, att vissa ytterligare förändringar vidtagas i konventionen, och vi komma därför att stödja de tre ändringsförslag, som framförts från ett antal regeringsombud.

Min regering hälsar med tillfredsställelse, att något har blivit gjort för att rödja undan en av de största svårigheter, som vi måst räkna med, nämligen i fråga om de små företagen. Jag ämnar icke ingå på några detaljer i fråga om hur detta skett, men jag tror, att den nya § 7 är tillfredsställande i vad på oss ankommer. Svenska regeringen har vid upprepade tillfällen påpekat, att det stora hindret för oss för en ratifikation av Washington-konventionen är det förhållandet, att denna konvention icke erbjuder några möjligheter att göra undantag från dess bestämmelser för de mycket små platserna. Vår befolkning är liten och spridd över stora områden, vilket gör det omöjligt att kontrollera sådana platser, och vi tro icke på lagbestämmelser, som icke kunna kontrolleras. Vi ha därför icke ansett oss vara i stånd att ratificera Washington-konventionen.

Svårigheten i vad det angår de små företagen är välbekant även i andra länder, och enligt min uppfattning skulle det vara mycket oklokt att utarbeta en ny konvention utan att taga i beräkning de erfarenheter, som vunnits under de tio år, som gått sedan Washington-konventionen utarbetades; detta så mycket mera som det är tydligt, och har blivit påpekat här, att en konvention, som en gång gjorts färdig, är ett heligt ting, som icke på något sätt i världen kan

revideras, alldeles oberoende av den erfarenhet, man kan ha fått till följd av dess ratifikation. Jag är därför mycket glad över att den nya § 7 synes giva regeringarna den nödvändiga friheten att avgöra huruvida och i vilken utsträckning undantag skola göras för vissa små företag. Meningen är alltså, att varje regering skall äga bemyndigande att med utgångspunkt från de speciella förhållandena i landet bestämma i detta avseende, utan att dylika bestämmelser skola på grund av karaktären hos dessa företag ha några följder för andra länder. Det är naturligtvis i varje lands intresse att förhindra illojal konkurrens mellan olika företag och att tillse, att de anställda icke få men därav. I utskottet hade svenska regeringen ett ändringsförslag. Det gick ut på åstadkommande av en mindre begränsad omfattning. Jag ämnar icke på nytt föra fram det, enär det avslogs med så stor majoritet. Jag måste emellertid å min regerings vägnar säga, att den omständigheten att konventionens omfattning är så vid, gör det ytterligt tvivelaktigt när det kan bli möjligt för oss att ratificera denna konvention, om den här antages. (I must, however, on behalf of my Government, say that the fact of the scope being so wide will make it exceedingly doubtful when it would be possible for us to ratify this Convention, if it were passed.) Svenska regeringen önskar emellertid hjälpa till att åstadkomma en lösning av detta problem och ådagalägga sitt intresse. Den kommer därför att rösta för konventionen, under förutsättning dock att de av mig nämnda ändringsförslagen antagas och att inga större förändringar göras i dess nuvarande avfattning.» (Engelsk text å sid. 417 i fjortonde arbetskonferensens protokoll, Genève 1930.)

Som av detta anförande framgår, vänder sig svenska regeringens kritik i första rummet emot, att tillämplighetsområdet gjorts större än vad regeringen ansåge befogat. Regeringens vid utskottsbehandlingen framförda förslag om en inskränkning avböjdes, som det heter, »med så stor majoritet». Under sådana omständigheter var det helt naturligt och riktigt, att förslaget icke upprepades vid plenarkonferensen. Men i ett fall, då sålunda en enda regerings yrkande möter motstånd hos en övervägande majoritet av de övriga till internationella arbetsorganisationen anslutna ländernas regeringar, torde lojaliteten kräva, att denna punkt icke toges till förevändning för utebliven ratifikation.

I samtliga de av svenska regeringsombudet nämnda ändringsförslagen vunno de samverkande regeringarna framgång. De första — där svenska delegationen tillsammans med delegationerna för Tyskland, Österrike, Schweiz och Ungern stod som förslagsställare — gällde den personal, sysselsatt med kommersiellt, tekniskt och förvaltningsarbete, som funnes anställd vid de grupper av företag, vilka angivits i a), b) och c) i § 1, 2. Genom ändringsförslagets antagande uteslöts från konventionens tillämpningsområde dylik personal. Det andra ändringsförslaget gällde § 1, 3. och förslagsställare voro här ombuden för Sverige, Tyskland, Belgien, Frankrike och Schweiz. Genom antagandet av denna ändring infördes det under a) upptagna undantaget från konventionen för »företag, i vilka endast medlemmar av arbetsgivarens familj äro sysselsatta», ett till sin karaktär synnerligen dubiöst undantag, vilket kan väntas komma att medföra synnerligen besvärliga tolkningstvister. I det tredje fallet ställdes

ändringsförslag rörande § 8. Förslagsställare voro här regeringsdelegationerna för Tyskland, Österrike, Frankrike och Schweiz. Förslaget avsåg att utesluta en i utskottets förslag till konventionstext införd bestämmelse, varigenom de olika ländernas myndigheter icke skulle äga rätt att utfärda föreskrifter om de i § 7, 1. angivna »ständiga undantagen» för personer under aderton år. Även detta förslag vann konferensens bifall.

§ 7 antogs även i den lydelse, den under utskottsbehandlingen erhållit och som av det svenska regeringsombudet angavs såsom tillfredsställande.

Det torde sålunda gott kunna sägas, att svenska regeringen, trots sin i sista behandlingen givna reservation, genom sitt aktiva deltagande i konventionens utformning, moraliskt iklätt sig ett så starkt medansvar i dess nuvarande utformning, att en utebliven ratifikation från Sveriges sida löper risk att uppfattas som en gest av illojalitet mot de strävanden, som internationella arbetsorganisationen har till uppgift att främja. Vi ha redan nämnt, att svenska regeringens önskemål rönt gehör i alla punkter utom en enda. Det bör tilläggas, att det andra i ordningen av de ovan nämnda ändringsförslagen tydligen stöddes av svenska regeringens ombud mindre med tanke på svenska förhållanden än för att göra konventionen ratifikationsmöjlig och tillämplig för de länder, där i butikstängningslagstiftningen särskilda undantag föreskrivas för företag, i vilka arbetsgivarens familjemedlemmar äro anställda. Regeringen handlar sålunda här — även om följderna av detta ingripande kunna bli mindre lyckliga — i internationell anda. Men då regeringen sedan icke finner sig kunna förorda ratifikation, emedan ett enda av dess önskemål icke tillgodosetts, ha tydligen de internationella synpunkterna skjutits i bakgrunden till förmån för en synpunkt, som har avseende allenast på vissa för ögonblicket rådande förhållanden i det egna landet. Icke heller synes förslaget om att Sverige ej nu skall ratificera konventionen stå i god överensstämmelse med utfästelsen att »hjälpa till att åstadkomma en lösning av detta problem».

Jag skall härefter ägna någon uppmärksamhet åt de skäl, som av myndigheter och korporationer åberopats gentemot en internationell konvention inom detta fack och dess ratifikation av Sverige.

I och med sitt inträde i Nationernas förbund och den internationella arbetsorganisationen, har Sverige — som ovan sagts — förpliktat sig till en internationell lagstiftning genom överenskommelser, varför en hel del av de mot en dylik metod principiellt fientliga uttalandena över huvud taget icke kunna tillmätas något vitsord. Man torde alltså utan vidare kunna lämna åt sitt öde exempelvis den från *Scenska stadsförbundet* uttalade uppfattningen, att »inom kömmunalförvaltningen ej förefunnes någon mer framträdande önskan att internationellt fastslå bestämmelser rörande kommunaltjänstemännens ställning», eller *Sveriges köpmannaförbunds* kortsynta uttalande, att en konvention icke vore önskvärd »i det att olika länders skilda förhållanden nödvändiggjorde frihet att ordna sig efter som de kunde finna lämpligt».

Bland övriga skäl emot en ratifikation av det föreliggande konventionsförslaget torde böra nämnas det av *Sveriges industriförbund* anförda, att Washington-konventionen icke ratificerats. Den omständigheten att Sverige i

Washington röstade för denna konvention men sedan icke ratificerat densamma, utgör knappast något skäl varför Sverige skulle förfara på samma sätt i det nu föreliggande fallet.

Det av samma organisation och även av andra åberopade argumentet att en konvention skulle skada »näringslivets allmänna rörelsefrihet» åberopades även på sin tid gentemot en åttatimmarslagstiftning inom industrin, men kan icke sägas vara bärande vid en tidpunkt, då det står klart för alla, att denna lagstiftning icke bara varit utan skada för industrin som helhet betraktad utan tvärtom till dess nytta, vilket bäst framgår därav, att svensk industri sedan dess tillkomst nått en förut aldrig anad internationell ställning.

Att butikstängningslagen — såsom förbundet gör gällande — skulle även reglera arbetstiden på ett humant sätt motbevisas bäst av det från *Sveriges järnhandlarföreningars centralförbund* gjorda påpekandet, att järnhandlarna behöva hålla öppet mellan kl. 8 f. m. och kl. 6 e. m., alltså under 10 timmar. Om detta är riktigt, stämmer det för övrigt knappast med förbundets samtidigt gjorda antydan, att högre »effektiv arbetstid» icke behöver uttagas än 8½ à 9 timmar. Förbundet vill tydligen med uttrycket »effektiv arbetstid» ha sagt, att biträdena icke hela denna tid äro sysselsatta med expediering eller liknande arbete. Härtill torde kunna anföras vad *delegationen för det internationella socialpolitiska samarbetet* framhållit, nämligen att »arbetstidsbegränsningen ej blott äsyftar arbetstagarnas skyddande mot överanstängning utan även har till ändamål, och detta som det icke minst betydelsefulla, att tillförsäkra dem ett för skäligt tillgodoseende av familje- och samhällslivets krav m. m. tillfyllestgörande mått av ledighet».

Även delegationen tillmäter ett visst värde åt den från Sveriges industriförbund uttalade farhågan för att konventionen för vissa kontorsarbetare, som nu ha en lägre arbetstid, skulle medföra att denna arbetstid utsträcktes utöver den nuvarande. Delegationen anmärker dock härtill att dessa farhågor vore »i viss mån överdrivna», men återkommer sedermera till denna sak och yttrar, att »ett genomförande av konventionens bestämmelser å dessa verksamhetsområden, förutom arbete och kostnader för lagstiftnings- och kontrollåtgärder, skulle medföra en del besvärande olägenheter». Det kan ifrågasättas om några sociala skyddsåtgärder över huvud taget kunna vinnas utan ett visst besvär. De från arbetsgivarhåll uttalade betänkligheterna för att företagen skulle skatta åt »en tendens att uttaga lagstiftningens maximitid även i de fall, där detta hittills icke förekommit» synas ha tillkommit med avsiktligt förbiseende av de utomordentligt stora möjligheter att stadga ständiga eller tillfälliga undantag, som angivits i konventionens § 7. I detta sammanhang torde uppmärksamhet även böra ägnas åt den i alla inom internationella arbetsorganisationen tillkomna konventionerna ingående punkt, som här återfinnes i § 19, och enligt vilken konventionens bestämmelser icke få åstadkomma rubbning i sedvänjor eller överenskommelser, enligt vilka arbetstiden är kortare eller lönen högre än vad som i konventionen föreskrivits.

Även statsrådet och chefen för socialdepartementet tillmäter de inom vissa områden rådande förmånligare arbetsvillkoren en viss betydelse, men uttalar

därjämte att tveksamhet synes naturlig, »då det här gäller arbetstidsreglering för en personal, vars arbete i allmänhet får anses vara av mindre ansträngande och riskfylld beskaffenhet än det för kroppsarbetarna vanliga». Härtill vill jag anmärka, att butiksbiträdenas arbete ofta i många avseenden liknar det arbete, som utföres av lagerarbetare, vilka åtnjuta lagstadgad arbetstidsbegränsning enligt arbetstidslagen, samt att kontorsarbetet under senare årtionden mekaniserats i så hög grad, att det mången gång är av fysiskt starkt pressande karaktär. Maskinernas införande på kontoren har ökat arbetets takt. En under arbetstidens samtliga timmar fullt sysselsatt maskinskrivare eller -skriverska nödgas sålunda taga ut sina fysiska krafter fullt ut lika mycket som exempelvis en typograf, även om arbetslokalen och andra omständigheter äro i viss mån olika. Antalet storföretag inom såväl butiks- som kontorsbranschen har därjämte ökats så starkt, att man kan tala om en fullständig industrialisering. Det finnes mängder av företag i båda branscherna, där de högsta cheferna varken till namn eller sysselsättning personligen känna de anställda.

I detta sammanhang bör även understrykas den tendens till den manliga arbetskraftens ersättning med kvinnlig, som på dessa arbetsområden framträtt och som gör kravet på en skyddslagstiftning än mer motiverad. Likaså framträder en tydlig tendens att i ökad utsträckning anlita ungdomlig arbetskraft.

Statsrådet omnämner vidare att »under den förberedande behandlingen av ärendet på sina håll även hänvisats till att frågan lämpligen bör få sin lösning genom frivilliga överenskommelser mellan arbetsgivare och arbetare». Statsrådet torde här bland annat syfta på det uttalande, som vid 1929 års arbetskonferens gjordes av dåvarande svenska regeringens representant i Genève, vilken därmed syntes ange varför svenska regeringen givit ett helt och hållet negativt svar på arbetsbyråns frågeformulär. Senare års erfarenheter giva emellertid vid handen, att statsmakterna äga mycket små möjligheter att befordra ett samförstånd i den nämnda punkten. Nyligen förekom en i flera avseenden uppseendeväckande konflikt, som tillkommit emedan en stor firma i färghandelsbranschen med stöd av Svenska arbetsgivarföreningen förvägrade butiksbiträdena kollektivavtalsrätten. Om man icke, vilket torde vara fåvitskt, utgår ifrån att de kontors- och handelsanställdas organisationer skola uppgiva sina anspråk på likaberättigande med övriga lönearbetare ifråga om bland annat arbetstiden, äro nya fackliga strider att vänta på detta område, där — såsom en på företagaresidan nyligen träffad garantiförening framgår — arbetsgivarparten fasthåller vid ståndpunkter, som inom industrin på de flesta håll för länge sedan övergivits. En ratifikation av konventionen skulle otvivelaktigt bespara näringslivet många sådana upprivande konflikter.

Emellertid synes statsrådet och chefen för socialdepartementet ha blicken öppen för en reglering på dessa områden och att vissa utredningar i anslutning till det nu berörda konventionsförslaget komma att igångsättas. Det verkar dock egendomligt, att statsrådet funnit sig — innan dessa utredningar verkställts — böra förorda att konventionen icke ratificeras. Jag vill fästa uppmärksamheten på följande bestämmelse i fredsfördraget artikel 405:

»— — — 5. Envar av medlemmarna förbinder sig att inom ett år från av-

slutandet av konferensens sammanträde (eller om det på grund av exceptionella omständigheter icke är möjligt att göra det inom ett år, så snart ske kan och i varje fall icke senare än 18 månader från avslutandet av konferensens sammanträde) underställa rekommendationen eller förslaget till internationell konvention den eller de myndigheter, till vilkas kompetensområde frågan hör, för utfärdande av lag eller vidtagande av andra åtgärder.» — — —

I praktiken har detta stadgande följts på ett synnerligen bristfälligt sätt. I fråga om de vid 1919—1921 års konferenssammanträden antagna konventionerna finner man, att ett mycket stort antal stater ännu sex å åtta år efter sammanträdenas avslutande alldeles underlåtit att efterkomma föreskrifterna om ärendets framläggande för vederbörande myndigheter. Antalet dylika stater överstiger vad flertalet konventioner beträffar en tredjedel av samtliga medlemsstater och uppgår i några fall till inemot hälften. Det antal stater, som under den mellanliggande tiden tagit definitiv ställning till de föreliggande konventionerna, uppgår genomsnittligt räknat icke till stort mera än en tredjedel av samtliga medlemsstater.

Det måste givetvis anses riktigt att Sverige fyller bestämmelsen så gott sig göra låter, men internationella arbetsorganisationen torde vara mera betjänt av att statuternas *anda* iakttages än att man följer blott *bokstaven*. Ingenting skulle förvisso varit att invända emot att svenska regeringen hos arbetsbyrån anmält att för ögonblicket erforderliga utredningar icke föreläge för ett bedömande i hela dess vidd av de genom nu behandlade konvention aktualiserade spörsmålen, varför ett uppskov med ett definitivt beslut till nästa års riksdag ansetts nödvändigt. I sak skulle därigenom full lojalitet intagits gentemot arbetsorganisationen. Genom det nu följda tillvägagångssättet kan jag icke finna att detta sker.

I det nu uppkomna läget kan jag — övertygad som jag är om att konventionsförslaget angående reglering av arbetstiden för affärs- och kontorsanställda bör av Sverige ratificeras — icke ställa annat yrkande än att riksdagen måtte uttala sig för en dylik ratifikation, vilken bör följa sedan utredning verkställts och svensk lag utarbetats i överensstämmelse med konventionen, därest denna ratifikation icke kan ske omedelbart och en svensk lag sedermera utarbetas med utnyttjande av den tidsfrist, som finnes angiven i § 14.

I fråga om tvångsarbetet ansluter jag mig till den i propositionen uttalade meningen, att konventionsförslaget bör ratificeras, men någon åtgärd icke föranledes av den i anslutning till densamma uppgjorda rekommendationen, vilken saknar betydelse för vårt land.

Jag hemställer alltså,

att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anmäla, att riksdagen för sin del finner förslaget till konvention angående tvångs- eller obligatoriskt arbete samt förslaget till konvention angående reglering av arbetstiden för affärs- och kontorsanställda böra ratificeras.

Stockholm den 28 januari 1931.

Rickard Lindström.

